

УДК 347.94

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2020.16.12>

СПРОСТУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ

Дергачов Євген Вікторович,
кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри теорії
та практики управління
(Національний технічний університет
України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна)

Казьмірова Інна Вікторівна,
викладач кафедри інформаційного
права та права інтелектуальної
власності
(Національний технічний університет
України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна)

У статті приділено увагу окремим практичним аспектам доказування під час захисту ділової репутації шляхом спростування недостовірної інформації у випадку, якщо поширення недостовірної інформації було здійснено на телебаченні та в інтернет-мережі. Розглянуто питання щодо необхідності вживання заходів досудового врегулювання спору та стосовно того, чи перешкоджає невживання таких заходів безпосередньому зверненню до суду. За результатами вивчення судової практики вирішення спорів, пов'язаних зі спростуванням недостовірної інформації, та на основі власного практичного досвіду виокремлено та проаналізовано обставини, на які найчастіше посилаються відповідачі як на підставу своїх заперечень. Відповідно до цього, запропоновано докази на спростування таких обставин. Зазначено, що суспільно необхідна інформація завжди має бути достовірною, якщо вона викладена у формі фактичних тверджень. Звернуто увагу на те, що суспільна важливість інформації не належить до жодного з елементів юридичного складу правопорушення, що підлягає встановленню при вирішенні відповідної категорії спорів. Обґрунтовано, що сторони є вільними у виборі засобів доказування факту поширення інформації, а також привернуто увагу до проблеми, коли положення закону нівелюють інститут позовної давності. Висловлено думку про те, що доказування змісту поширеної інформації за відсутності запису програми, передачі, що здійснювався телерадіоорганізацією, може ґрунтуватися на положеннях законодавства про авторське право і суміжні права, якщо програма, передача була розміщена на власному вебсайті відповідача, що попередньо здійснював трансляцію. Розглянуто проблемні питання, пов'язані з призначенням судової лінгвістичної експертизи для визначення характеру поширеної інформації (розмежування фактичних тверджень та оціночних суджень).

Ключові слова: ділова репутація, недостовірна інформація, поширення інформації, фактичні твердження, оціночні судження.

**DISCLAIMER OF UNRELIABLE INFORMATION:
FEATURES OF PROTECTION OF BUSINESS REPUTATION**

Derhachov Yevhen Viktorovych,
Candidate of Philosophical Sciences,
Assistant Professor at the Department
of Management Theory and Practice
(National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”,
Kyiv, Ukraine)

Kazmirova Inna Viktorivna,
Lecturer at the Department of Information
Law and Intellectual Property Rights
(National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”,
Kyiv, Ukraine)

The article pays attention to some practical aspects of proving while defending business reputation by refuting unreliable information if the dissemination of unreliable information was carried out on television and in the Internet. Considered the issue of the pre-trial settlement of the dispute and how failure of the such measures precludes direct recourse to the courts. According to the results of the judicial practice of dispute resolution, which are related to the refuting unreliable information, and on the basis of own practical experience, the circumstances to which the defendants most often refer as the basis of their objections are singled out and analyzed. Accordingly, arguments and evidences to refute such circumstances are offered. It is stated that social necessary information should always be reliable if it is presented in the form of factual statements. Drawn attention that the fact of the public importance of information does not relate to any of the elements of the legal composition of offense what has to be established in resolving the relevant categories of the disputes. It is substantiated that the parties are free to choose the means of proving the fact of information dissemination and drawn attention to the problem when the provisions of the law level the statute of limitations. The opinion is expressed that proving the content of the disseminated information in the absence of recording of the program, which is carried out by the television and radio organization, may be based on the provisions of copyright and related rights legislation in the event if the program was posted on the defendant's own website, which previously carried out the broadcast. Problematic issues related to the appointment of forensic linguistic examination to determine the nature of the information disseminated (separation of factual statements and evaluative judgments) are considered.

Key words: business reputation, unreliable information, dissemination of information, factual allegations, evaluative judgments.

Вступ. Відповідно до ч. 1 ст. 94 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), юридична особа має право на недоторканність її ділової репутації, на таємницю кореспонденції, на інформацію та інші особисті немайнові права, які можуть їй належати. Особисті немайнові права юридичної особи захищаються відповідно до гл. 3 ЦК України [1], зокрема судом.

Згідно зі ст. 299 ЦК України, фізична особа має право на недоторканність своєї ділової репутації. Фізична особа може звернутися до суду з позовом про захист своєї ділової репутації [1].

В українському законодавстві і досі немає єдиного внормованого визначення поняття «ділова репутація», а ті визначення, що трапляються в деяких нормативно-правових актах, застосовуються до правовідносин, на які поширюється дія цих нормативно-правових актів [2, с. 64]. Ідеться, зокрема, про закони України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про банки і банківську діяльність», «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Зважаючи на це, на практиці застосовується визначення ділової репутації, що міститься в постанові Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2009 р. № 1 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи». Відповідно до вищевказаної постанови, під діловою репутацією фізичної особи розуміється набута особою суспільна оцінка її ділових і професійних якостей при виконанні нею трудових, службових, громадських чи інших обов'язків. Під діловою репутацією юридичної особи, зокрема підприємницьких товариств, фізичних осіб-підприємців, адвокатів, нотаріусів та інших осіб, розуміється оцінка їх підприємницької, громадської, професійної чи іншої діяльності, яку здійснює така особа як учасник суспільних відносин [3].

Оцінка ділових і професійних якостей фізичної особи чи діяльності юридичної особи значно залежить від інформації, яка поширюється про фізичну чи юридичну особу з боку інших осіб. Однак така інформація не завжди відповідає дійсності або не викладена правдиво, внаслідок чого виникає необхідність у її спростуванні та захисті ділової репутації. В епоху інформаційного суспільства, коли відбувається надзвичайно стрімке поширення інформації, питання захисту ділової репутації стає особливо актуальним.

Мета статті – на основі чинного законодавства України та судової практики проаналізувати окремі практичні аспекти доказування щодо спростування недостовірної інформації, поширеної на телебаченні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковцями здебільшого приділялась увага дослідженню поняття ділової репутації (К. Можаровська, О. Хортюк, К. Машевська, Т. Кравченко, Ю. Попов, К. Федонюк та інші). Частково увага була приділена й питанню реалізації права на судовий захист ділової репутації (М. Дирдін, О. Кукуюк та інші). Однак практичні аспекти доказування поширення недостовірної інформації на телебаченні досі не розглядалися.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж розглядати окремі практичні аспекти доказування щодо спростування недостовірної інформації, визначимо поняття «ділова репутація» та «недостовірна інформація».

Ділова репутація – це оцінка діяльності юридичної або фізичної особи (суб'єктів підприємницької діяльності), яка ґрунтується на висновках про ділові й моральні якості цих суб'єктів, дотримання ними вимог законодавства (законослухняність) і належне виконання договірних та інших зобов'язань перед діловими партнерами і споживачами [4, с. 211]. Або ж ділова репутація – це загальна думка про окрему особу, групу або колектив людей, що склалася на підставі оцінки якості продукції, роботи, вчинків, переваг і недоліків будь-якої особи [5].

Недостовірною варто вважати інформацію про події, явища чи факти, які не мали місця взагалі (інформація вигадана) або ж перебіг яких спотворений у повідомленні (інформація викладена неправдиво) [6].

О. Доценко, посилаючись на тлумачення терміна «недостовірний», зазначає, що недостовірною є така інформація, що викликає сумнів щодо правдивості, правильності [7, с. 61].

При порушенні права на ділову репутацію юридична особа може застосувати передбачені законом заходи захисту, зокрема звернутися до органів державної влади, уповноважених здійснювати процедури відновлення порушеного права; звернутися до суду; застосувати засоби самозахисту. Ці заходи захисту мають самостійний характер із власним передбаченим правовим механізмом реалізації [8, с. 121]. На відміну від цього, ст. 299 ЦК України визначено, що фізична особа може звернутися до суду з позовом про захист своєї ділової репутації [1].

До спеціальних способів захисту ділової репутації належить спростування недостовірної інформації, право на відповідь, заборона поширення інформації, якою порушуються особисті немайнові права. Одному з цих способів захисту – спростуванню недостовірної інформації – і буде приділено нашу увагу, виходячи з поширеної практики його застосування.

Згідно з приписами п. 6 ч. 3 ст. 162 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України), п. 6 ч. 3 ст. 175 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), позовна заява повинна містити відомості про вживання заходів досудового врегулювання спору, якщо законом установлений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору [9; 10]. Зважаючи на це, слід зосередити увагу на питанні щодо обов'язковості досудового врегулювання спору, що виник у зв'язку з поширенням недостовірної інформації.

Ст. 64 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» визначено досудовий порядок спростування недостовірної інформації.

Відповідно до ч. 1 ст. 19 ГПК України, сторони вживають заходів для досудового врегулювання спору за домовленістю між собою або у випадках, коли такі заходи є обов'язковими згідно із законом. Такі ж положення закріплені в ч. 1 ст. 16 ЦПК України [9].

Згідно з ч. 1 ст. 64 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», громадянин або юридична особа мають право вимагати від телерадіоорганізації спростування поширених у її програмі чи передачі відомостей, які не відповідають дійсності та/або принижують честь і гідність особи [11].

Убачається, що зазначена норма не містить обов'язку громадянина або юридичної особи вимагати спростування недостовірної інформації суто у передбачений нею спосіб та не містить обмежень або заборони на інший захист порушеного права, зокрема в судовому порядку.

Право на звернення до суду в разі поширення засобами масової інформації недостовірної інформації, яка порушує особисті немайнові права фізичної чи юридичної особи, є безумовним, невикористання передбаченого законом права вимагати від редакції друкованого засобу масової інформації опублікування ним спростування такої інформації з подальшим правом на оскарження відмови в публікації спростування або порушення порядку його публікації не є підставою для відмови у відкритті провадження у справі [3].

Таким чином, невживання заходів досудового врегулювання спору не перешкоджає зверненню до суду з позовом про захист ділової репутації.

Юридичним складом правопорушення, наявність якого може бути підставою для задоволення позову, є сукупність таких обставин: а) поширення інформації, тобто доведення її до відома хоча б одній особі в будь-який спосіб; б) поширена інформація стосується певної фізичної чи юридичної особи, тобто позивача; в) поширення недостовірної інформації, тобто такої, яка не відповідає дійсності; г) поширення інформації, що порушує особисті немайнові права, тобто або завдає шкоди відповідним особистим немайновим благам, або перешкоджає особі повно і своєчасно здійснювати своє особисте немайнове право [3].

Зауважимо, що вищезазначений перелік є вичерпним. Наприклад, про суспільну важливість інформації, зокрема недостовірної, не згадується в жодному з елементів юридичного складу правопорушення. У постанові Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2009 р. № 1 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» згадується лише те, що інформацію з обмеженим доступом може бути поширено без згоди її власника, якщо ця інформація є суспільно значущою, тобто якщо вона є предметом громадського інтересу, і якщо право громадськості знати цю інформацію переважає над правом власника на її захист, що відповідає практиці застосування Європейським судом із прав людини ст. 8 Конвенції. При цьому таке роз'яснення не стосується справ про захист гідності, честі чи ділової репутації шляхом спростування недостовірної інформації (права на відповідь) [3].

Зазначене не є випадковим, адже праву на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань кореспондується зустрічний обов'язок не поширювати про особу недостовірну інформацію та таку, що ганьбить її гідність, честь чи ділову репутацію.

Згідно з положеннями ст. 29 Закону України «Про інформацію», суспільство має право на отримання суспільно необхідної інформації і предметом суспільного інтересу вважається інформація, яка свідчить про загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності України; забезпечує реалізацію конституційних прав, свобод і обов'язків; свідчить про можливість порушення прав людини, введення громадськості в оману, шкідливі екологічні та інші негативні наслідки діяльності (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб тощо [15].

При цьому суспільство також має право на отримання інформації, яка відповідає дійсності та надає можливість суспільству самостійно здійснити її оцінку на основі всіх фактів та різноманіття думок щодо оцінки такої інформації та її значення для суспільства, тому так важливо, щоб інформація, яка поширюється будь-ким, особливо засобами масової інформації або лідерами суспільної думки, посадовими особами, державними службовцями, з одного боку, відповідала дійсності, а з іншого – була суспільно значущою та задовольняла попит суспільства на необхідність контролю за діяльністю державних органів та їх посадових осіб.

Таким чином, якою б суспільно необхідною не була інформація, вона завжди має бути достовірною, якщо вона викладена у формі фактичних тверджень (постанова Верховного Суду від 22.05.2019 р. у справі № 757/22307/17-ц).

Як відомо, обов'язок довести факт поширення оспорюваної інформації покладається саме на позивача. Досить часто поширення оспорюваної інформації здійснюється в програмі/передачі в прямому ефірі на телебаченні, доказування чого може зумовити певні труднощі. Останні пов'язані із занадто обмеженим строком зберігання записів програм, передач, які телерадіоорганізація транслювала чи ретранслювала або забезпечувала їх трансляцію чи ретрансляцію у повній та незмінній формі третьою особою (оператором телекомунікацій). Відповідно до ст. 48 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», такий строк становить 14 днів із дати їх розповсюдження, якщо у цей строк не надійшло скарги щодо їх змісту. Отже, якщо в зазначений строк від особи, щодо якої було поширено інформацію, не надійде скарга щодо змісту програми, передачі, то запис такої програми, передачі буде видалено, чим, як наслідок, буде знищено доказ поширення інформації. Зважаючи на обмежену тривалість такого строку, може статися так, що про поширену інформацію особа може дізнатись після закінчення зазначеного строку або ж у межах зазначеного строку, однак не встигнути подати скаргу. У будь-якому разі зазначене положення фактично

нівельоє інститут позовної давності. Так, згідно з п. 2 ч. 2 ст. 258 ЦК України, для спростування недостовірної інформації, розміщеної в засобах масової інформації, встановлюється строк позовної давності в один рік [1].

При вирішенні цієї категорії спорів телерадіоорганізації, будучи відповідачами, неодмінно посилаються на положення ст. 48 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» з тією метою, що єдиним належним доказом поширення інформації в прямому ефірі є офіційний запис програми, що здійснювався телерадіоорганізацією, з чим не можна погодитись.

Згідно з ч. 1 ст. 77 ГПК України, обставини справи, які за законом мають бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватися іншими засобами доказування [9]. Такі ж положення закріплені і в ч. 2 ст. 78 ЦПК України. Натомість згідно зі ст. 64 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», отримання копії запису фрагмента з відповідною оплатою є правом громадянина або юридичної особи, а не обов'язком.

Отже, сторони вільні у виборі засобів доказування факту поширення інформації й доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність такого факту. Відповідно до цього, звуко- та відеозапис є одним із доказів, які суд має оцінювати з іншими доказами у їх сукупності.

Крім того, при розгляді таких спорів підлягає встановленню факт поширення інформації в засобах масової інформації, а не наявність такої інформації на носіях на час розгляду справи чи своєчасне отримання позивачем запису від телерадіоорганізації [13; 14].

На нашу думку, факт поширення інформації може встановлюватись, наприклад, на підставі звернення/запиту особи, адресованого/направленого позивачеві саме у зв'язку з поширеною інформацією. Також згідно з приписами ст. 48 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», кожна телерадіоорганізація-ліцензіат зобов'язана вести журнал обліку передач, які телерадіоорганізація транслювала чи ретранслювала або забезпечувала їх трансляцію чи ретрансляцію в повній та незмінній формі третьою особою (оператором телекомунікацій). У журналі обліку передач фіксуються такі дані: дата випуску, час початку і закінчення передачі; назва і тема передачі; прізвище авторів і ведучих передачі; мова передачі [11].

На відміну від запису передач, які телерадіоорганізація транслювала чи ретранслювала і які зберігаються протягом 14 днів, журнал обліку передач зберігається телерадіоорганізацією протягом року з дня останнього запису в ньому. Наявний у журналі обліку передач запис трансляції передачі є належним доказом поширення інформації.

Звертаючись із позовом про визнання недостовірною та спростування інформації, позивач має зазначити інформацію, щодо якої пред'являються зазначені позовні вимоги. Тому вагоме значення має й фіксація змісту поширеної інформації. Як було зазначено, строк зберігання запису програм, передач є досить обмеженим і після його закінчення подальше збереження запису залежить від своєчасного звернення зі скаргою. За таких умов позивач може бути позбавлений можливості надати суду здійснений телерадіоорганізацією запис програми, передачі, що транслювалась у прямому ефірі.

На нашу думку, за відсутності в позивача запису програми, передачі, що транслювалась у прямому ефірі, зміст такої програми, передачі може бути встановлений за допомогою вебсайту телерадіоорганізації. Так, останнім часом телерадіоорганізації після трансляції розміщують програми, передачі на власних вебсайтах. За таких умов виникає необхідність в обґрунтуванні, по суті, ідентичності змісту випуску програми, передачі, поширеної на вебсайті та трансльованої на телебаченні. Якщо власником вебсайту, на якому розміщено аудіовізуальний продукт, та виробником (автором)

зазначеного аудіовізуального продукту є різні особи, то обґрунтування ідентичності змісту може здійснюватися з посиланням на положення законодавства про авторське право і суміжні права.

Згідно з п. 6 ч. 3 ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права», майновими правами на аудіовізуальний продукт (твір) є використання твору шляхом перероблення, адаптації, аранжування та інших подібних змін [16]. Відповідно до цього, відповідач (який є власником вебсайту і не є виробником (автором) аудіовізуального продукту) не має майнових прав на цей твір, що надавало б йому можливість вносити зміни та поширювати на власному вебсайті перероблений (змінений) стосовно випущеного в ефірі твір. Таким чином, автентичність змісту передачі, випущеної в ефірі та поширеної на вебсайті, є доведеною.

Відповідно до ст. 41 Закону України «Про авторське право і суміжні права», до майнових прав організації мовлення належить їх виключне право на використання своїх програм будь-яким способом і виключне право дозволяти чи забороняти іншим особам: публічне сповіщення своїх програм шляхом трансляції і ретрансляції; фіксацію своїх програм на матеріальному носії та їх відтворення; публічне виконання і публічну демонстрацію своїх програм у місцях із платним входом. Майнові права організації мовлення можуть передаватися (відчужуватися) іншим особам на підставі договору, в якому визначаються спосіб і строк використання програми мовлення, розмір і порядок виплати винагороди, територія, на яку розповсюджуються передані права, тощо [16].

Виходячи з цього, оскільки відповідач є власником вебсайту і не є виробником (автором) аудіовізуального продукту, то за відсутності доказів (про те, що йому передавались майнові права) майнові права на зазначений продукт йому не належать і він жодним чином не міг змінювати зміст випуску програми, передачі, який розмістив на власному вебсайті, оскільки (відповідно до норм ЦК України та Закону України «Про авторське право і суміжні права») відповідач не є власником чи користувачем майнових прав на зазначений твір (продукт).

Крім того, ці аргументи можуть бути підсилені записом журналу обліку передач, у якому фіксуються, зокрема, час початку і закінчення передачі. Виходячи з цього, можна визначити тривалість програми, передачі та зіставити з тривалістю програми, передачі, розміщеної відповідачем (телерадіоорганізацією) на власному вебсайті.

Також вирішуючи питання про визнання поширеної інформації недостовірною, суди повинні визначати характер такої інформації та з'ясувати те, є вона фактичним твердженням чи оціночним судженням [3].

Ураховуючи складність цієї категорії справ, наявність оціночних понять, зміст яких може різнитися від думки кожного окремого судді, пошук певних об'єктивних критеріїв розмежування оціночних термінів та об'єктивних засобів установавання такого розмежування є необхідною передумовою якісного та справедливого вирішення справ. Сьогодні одним із революційних засобів доказування, спрямованих на встановлення розмежування фактичних тверджень та оціночних суджень за цією категорією справ, є проведення судово-лінгвістичної експертизи [17, с. 31].

Відповідно до Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та науково-методичних рекомендацій із питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України № 53/5 від 08.10.1998 р., підвидом лінгвістичної експертизи є семантико-текстуальна експертиза. Остання полягає у встановленні змісту понять, лексичного значення слів або словосполучень, використаних у тих або інших текстах, їх стилістичної забарвленості, смислового навантаження тощо.

Отже, можливість розмежування фактичних тверджень та оціночних суджень за допомогою експертизи передбачена чинним законодавством. Це, з одного боку, підкреслює необхідність наявності спеціальних знань для розмежування оціночних понять, а з іншого – можливість проведення судової експертизи як засобу доказування у справах щодо захисту честі та гідності [17, с. 31].

Зважаючи на це, при вирішенні такої категорії спорів судом призначається судова лінгвістична експертиза. Якщо проаналізувати Єдиний державний реєстр судових рішень, то можна помітити, що досить часто проведення вказаної експертизи доручається Державному підприємству «Українське бюро лінгвістичних експертиз НАН України». Однак відповідачами під час оскарження рішення суду майже завжди висловлюються заперечення щодо того, що наданий висновок Державного підприємства «Українське бюро лінгвістичних експертиз НАН України» не є висновком державної експертизи, а експерт не є експертом державної спеціалізованої установи.

Водночас Державне підприємство «Українське бюро лінгвістичних експертиз НАН України» є суб'єктом науково-дослідної, експертної та видавничої діяльності і діє відповідно до Конституції України, Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу». Відповідно до ч. 5 ст. 31 Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу», наукові організації академії наук України, заснованих на державній власності, можуть здійснювати спеціалізовану експертну діяльність без додаткової державної акредитації на підставі статутних положень, якими така діяльність передбачається [18].

Крім того, положення ГПК України (в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 р.) мають вищу юридичну силу, оскільки застосуванню підлягає Закон України «Про внесення змін до ГПК України, ЦПК України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 р. № 2147-VIII, який був виданий пізніше ніж Закон України «Про судову експертизу».

Згідно з ч. 6 ст. 98 ГПК України, у висновку експерта повинні бути зазначені такі дані: коли, де, ким (прізвище, ім'я, по батькові, освіта, спеціальність, свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта, стаж експертної роботи, науковий ступінь, учене звання, посада експерта), на якій підставі була проведена експертиза, хто був присутній при проведенні експертизи, питання, що були поставлені експертів, матеріали, використані експертом. Інші вимоги до висновку експерта можуть бути встановлені законодавством [9]. Свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта не є обов'язковим документом, який дозволяв би висновку експерта бути саме таким доказом у розумінні ГПК України.

Отже, в аспекті ч. 6 ст. 98 ГПК України при складанні висновку експерта не вимагається обов'язкове присвоєння експертів кваліфікації судового експерта. При цьому зазначене положення має вищу юридичну силу, оскільки застосуванню підлягає Закон України «Про внесення змін до ГПК України, ЦПК України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 р. № 2147-VIII, який був виданий пізніше ніж Закон України «Про судову експертизу».

Ураховуючи зазначене, такий висновок є належним та допустимим доказом у розумінні закону.

Висновки. Невживання заходів досудового врегулювання спору не перешкоджає зверненню до суду з позовом про захист ділової репутації. Доказування факту поширення інформації на телебаченні суттєво ускладнюється 14-денним строком зберігання запису програми, передачі, які транслювала телерадіоорганізація. Як наслідок, ускладнюється й доведення змісту поширеної інформації. Водночас сторони є вільними у виборі засобів доказування і на підтвердження вказаних обставин можуть

бути надані інші належні та допустимі докази. Із метою розмежування фактичних тверджень та оціночних суджень чинним законодавством передбачена можливість доручення проведення судової лінгвістичної експертизи не лише державним спеціалізованим установам, визначеним ст. 7 Закону України «Про судову експертизу».

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Можаровська К.В. До питання про зміст поняття «ділова репутація» в контексті дифамаційних правовідносин. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 5. С. 63–65
3. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2009 р. № 1 / *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09
4. Нагребельний В.П. Ділова репутація. *Юридична енциклопедія: в 6 т.; ред. кол. Ю.С. Шемшученко (голова ред. кол.) та ін. Київ : Українська енциклопедія, 1998. Т. 2: Д-Й. 1999. 744 с.*
5. Галянтич М. Захист ділової репутації: цивільно-правові проблеми. *Право України*. 2001. № 1. С. 98.
6. Шимон С.І. Поширення недостовірної інформації: відповідальність за шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичної особи. *Юридичний журнал*. 2003. № 6. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=320>
7. Доценко О.М. Спростування недостовірної інформації як спосіб захисту права фізичної особи на особисте життя. *Право і суспільство*. 2013. № 6.2. С. 59–63.
8. Олександра Хортюк. Цивільно-правові форми охорони ділової репутації юридичної особи. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2011. № 1. С. 121–125.
9. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
10. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06 листопада 1991 р. № 1798-XII (в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
11. Про телебачення і радіомовлення : Закон України від 21 грудня 1993 р. № 3759-XII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12>
12. Постанова Верховного Суду від 22.05.2019 р. у справі № 757/22307/17-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82261626>
13. Постанова Апеляційного суду міста Києва від 09.01.2018 р. у справі № 757/40399/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71534529>
14. Постанова Апеляційного суду міста Києва від 13.03.2018 р. у справі № 761/36287/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72701161>
15. Про інформацію : Закон України від 02 жовтня 1992 р. № 2657-XII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
16. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-XII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
17. Можаровська К.В. Фактичні твердження та оціночні судження як центральні цивільно-правові категорії захисту честі, гідності та ділової репутації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. № 29. С. 28–32.
18. Про наукову і науково-технічну експертизу : Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80>